

Teismo praktikos rinkinys

Byla C-610/18

AFMB Ltd ir kt.

prieš

Raad van bestuur van de Sociale verzekeringsbank

(Centrale Raad van Beroep prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

2020 m. liepos 16 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Darbuotojai migrantai – Socialinė apsauga – Taikytini teisės aktai – Reglamentas (EEB) Nr. 1408/71 – 14 straipsnio 2 dalies a punktas – Sąvoka „pagal darbo sutartį dirbantis asmuo, kuris yra sausumos transporto įmonės darbuotojas“ – Reglamentas (EB) Nr. 883/2004 – 13 straipsnio 1 dalies b punktas – Sąvoka „darbdavys“ – Vairuotojai, paprastai vykdančys veiklą pagal darbo sutartį dviejose ar daugiau valstybių narių ar Europos laisvosios prekybos asociacijos (ELPA) valstybių – Vairuotojai, sudarę darbo sutartį su viena įmone, bet faktiškai atskaitingi kitai įmonei, kurios buveinė yra šių vairuotojų gyvenamosios vietos valstybėje narėje – Įmonės „darbdavės“ nustatymas“

1. *Socialinė apsauga – Darbuotojai migrantai – Taikytini teisės aktai – Kelių nacionalinės teisės aktų taikymas vienu metu – Netaikymas – Kolizinių normų sistema – Baigtinis pobūdis – Tikslai*
(Tarybos reglamento Nr. 1408/71 2 straipsnis, 13 straipsnio 1 dalis ir 2 dalies a punktas, 14 straipsnio 2 dalies a punktas; Europos Parlamento ir Tarybos reglamento Nr. 883/2004 2 straipsnis, 11 straipsnio 1 dalis, 3 dalies a punktas ir 13 straipsnio 1 dalies b punktas)

(žr. 40–43 punktus)

2. *Socialinė apsauga – Darbuotojai migrantai – Taikytini teisės aktai – Paprastai kelių valstybių narių teritorijoje pagal darbo sutartį dirbantis asmuo – Vairuotojas, sudaręs darbo sutartį su viena įmone, tačiau iš tikrųjų atskaitingas kitoje valstybėje narėje įsteigta įmonei – Darbdavys – Sąvoka – Įmonė, kuriai šis vairuotojas iš tikrųjų atskaitingas, kuriai faktiškai tenka jo darbo užmokesčio sąnaudos ir kuri išties gali jį atleisti iš darbo – Įtraukimas – Įmonė, kuri su šiuo vairuotoju sudarė darbo sutartį, bet kuriai jis iš tikrųjų nėra atskaitingas – Neįtraukimas*
(Tarybos reglamento Nr. 1408/71 14 straipsnio 2 dalies a punktas ir Tarybos reglamentas Nr. 574/72; Europos Parlamento ir Tarybos reglamento Nr. 883/2004 13 straipsnio 1 dalies b punkto i papunktis ir Reglamentas Nr. 987/2009)

(žr. 52–54, 60, 61, 70–72, 75, 80 punktus ir rezoliucinę dalį)

Santrauka

Pagal darbo sutartį dirbančių tarptautinių reisų krovinių transporto priemonių vairuotojų darbdavė yra transporto įmonė, kuriai šie vairuotojai iš tikrųjų atskaitingi, kuriai faktiškai tenka jų darbo užmokesčio sąnaudos ir kuri išties gali juos atleisti iš darbo

2020 m. liepos 16 d. paskelbtame Sprendime *AFMB ir kt.* (C-610/18) Teisingumo Teismo didžioji kolegija pripažino, kad tarptautinių reisų vairuotojo darbdavė pagal reglamentus Nr. 1408/71¹ ir Nr. 883/2004² yra įmonė, kuriai šis vairuotojas iš tikrųjų atskaitingas, kuriai faktiškai tenka jo darbo užmokesčio sąnaudos ir kuri išties gali jį atleisti iš darbo, o ne įmonė, su kuria vairuotojas sudarė darbo sutartį ir kuri šioje sutartyje formaliai nurodyta kaip jo darbdavė.

Pagrindinėje byloje Kipre įsteigta bendrovė *AFMB Ltd.* su Nyderlanduose įsteigtomis transporto įmonėmis sudarė susitarimus, pagal kuriuos įsipareigojo už komisinį atlyginimą šių įmonių vardu ir sąskaita valdyti jų sunkiasvores transporto priemones. Ji taip pat sudarė darbo sutartis su Nyderlanduose gyvenančiais tarptautinių reisų vairuotojais, jose buvo nurodyta, kad ji yra šių vairuotojų darbdavė. Atitinkami vairuotojai transporto įmonių naudai vykdė veiklą dviejose ar daugiau valstybių narių, o kai kurie jų taip pat vykdė veiklą vienoje ar keliuose Europos laisvosios prekybos asociacijos (ELPA) valstybėse.

AFMB ir vairuotojai ginčijo *Raad van bestuur van de Sociale verzekeringsbank* (Socialinio draudimo banko valdyba, Nyderlandai, toliau – *Svb*) sprendimus, kuriais pripažinta, kad šiems vairuotojams taikytini Nyderlandų socialinės apsaugos teisės aktai. Iš esmės *Svb* manė, kad tik šios Nyderlanduose įsteigtos transporto įmonės turi būti pripažintos šių vairuotojų darbdavėmis, todėl jiems taikytini Nyderlandų teisės aktai, o AFMB ir vairuotojai laikėsi nuomonės, kad AFMB turi būti pripažinta darbdave, o kadangi pastarosios buveinė yra Kipre, jiems taikytini Kipro teisės aktai.

Šiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, pažymėjęs, kad šis klausimas turi lemiamą reikšmę nustatant taikytinus nacionalinės socialinės apsaugos teisės aktus, paprašė Teisingumo Teismo patikslinti, kas – transporto įmonės ar AFMB – turi būti laikomos atitinkamų vairuotojų „darbdaviu“. Pagal reglamentus Nr. 1408/71 ir Nr. 883/2004 tokiems asmenims, kaip aptariamai vairuotojai, kurie vykdo veiklą dviejose ar daugiau valstybių narių ir didelės veiklos dalies nevykdo valstybėje narėje, kurioje gyvena, taikytini valstybės narės, kurioje yra darbdavio registruota buveinė arba veiklos vieta, socialinės apsaugos teisės aktai.

Teisingumo Teismas pirmiausia pažymėjo, kad reglamentuose Nr. 1408/71 ir Nr. 883/2004, siekiant apibrėžti sąvokų „darbdavys“ ir „dirbantys asmenys“ reikšmę, nedaroma jokios nuorodos į nacionalinės teisės aktus ar praktiką. Todėl šias sąvokas reikia aiškinti autonomiškai ir vienodai, atsižvelgiant ne tik į jų formuluotę, bet ir reikšmingų nuostatų kontekstą ir nagrinėjama teisės aktais siekiamą tikslą.

¹ 1971 m. birželio 14 d. Tarybos reglamentas (EEB) Nr. 1408/71 dėl socialinės apsaugos sistemų taikymo pagal darbo sutartį dirbantiems asmenims, savarankiškai dirbantiems asmenims ir jų šeimos nariams, judantiems Bendrijoje, iš dalies pakeistas ir atnaujintas 1996 m. gruodžio 2 d. Tarybos reglamentu (EB) Nr. 118/97 (OL L 28, 1997, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 3 t., p. 3) ir iš dalies pakeistas 2004 m. kovo 31 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (EB) Nr. 631/2004 (OL L 100, 2004, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k. 5 sk., 5 t., p. 10), būtent jo 14 straipsnio 2 dalies b punktas (toliau – Reglamentas Nr. 1408/71).

² 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 883/2004 dėl socialinės apsaugos sistemų koordinavimo, iš dalies pakeistas 2012 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) Nr. 465/2012 (OL L 149, 2012, p. 4), būtent 13 straipsnio 1 dalies b punktas.

Dėl formuluotės ir konteksto Teisingumo Teismas, viena vertus, nurodė, kad „darbdavio“ ir jam dirbančių „asmenų“ santykiai suponuoja pavaldumo ryšio tarp jų buvimą. Kita vertus, jis pažymėjo, kad reikia atsižvelgti į objektyvią atitinkamo pagal darbo sutartį dirbančio asmens situaciją ir visas jo darbo aplinkybes. Šiuo požiūriu, nors darbo sutarties tarp darbuotojo ir įmonės sudarymas gali būti pavaldumo ryšio buvimą požymis, vien ši aplinkybė neleidžia daryti tvirtos išvados dėl tokio ryšio buvimą. Iš esmės dar reikia atsižvelgti ne tik į darbo sutartyje formaliai nurodytą informaciją, bet ir į tai, kaip pagal šią sutartį faktiškai vykdomos darbuotojui ir nagrinėjamai įmonei tenkančios pareigos. Taigi, kad ir kaip būtų suformuluoti sutarties dokumentai, reikia nustatyti subjektą, kuriam iš tikrųjų atskaitingas darbuotojas, kuriam faktiškai tenka darbo užmokesčio sąnaudos ir kuris išties gali atleisti šį darbuotoją iš darbo.

Teisingumo Teismas nurodė, kad jeigu būtų aiškinama remiantis tik formaliais argumentais, kaip antai sudaryta darbo sutartimi, įmonės galėtų perkelti vietą, laikytiną reikšminga nustatant taikytinus nacionalinės socialinės apsaugos teisės aktus, nors toks perkėlimas iš tikrųjų neatitiktų reglamentais Nr. 1408/71 ir Nr. 883/2004 siekiamo tikslo užtikrinti veiksmingą naudojimąsi laisvo darbuotojų judėjimo teise. Pažymėjęs, kad šiuose reglamentuose nustatyta sistema iš tikrųjų siekiama tik skatinti nacionalinės socialinės apsaugos teisės aktų koordinavimą, Teisingumo Teismas vis dėlto nusprendė, kad minėtais reglamentais siekiamas tikslas galėtų būti pažeistas, jei, remiantis nustatytu išaiškinimu, įmonės galėtų paprasčiau naudotis visiškai dirbtiniais dariniais, naudodamosi Sąjungos teisės aktais vien tam, kad gautų naudos iš esamų nacionalinių sistemų skirtumų.

Šioje byloje Teisingumo Teismas konstatavo, jog atrodo, kad nagrinėjamais laikotarpiais vairuotojai buvo transporto įmonių darbuotojai, o šios įmonės – jų darbdavės, todėl jiems taikytini Nyderlandų socialinės apsaugos teisės aktai, tačiau tai patikrinti turi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas. Iš tikrųjų šiuos vairuotojus, prieš jiems sudarant darbo sutartis su AFMB, rinkosi pačios transporto įmonės, o sudarę šias sutartis jie vykdė savo veiklą šių transporto įmonių naudai. Be to, iš tikrųjų jų darbo užmokesčio sąnaudos teko transporto įmonėms mokant AFMB komisinius. Galiausiai atrodo, kad transporto įmonės faktiškai galėjo atleisti darbuotoją iš darbo ir dalis vairuotojų, dar prieš sudarydami darbo sutartis su AFMB, dirbo šiose įmonėse pagal darbo sutartį.